నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

సుబోధాలఙ్కారో

౧. దోసావబోధ-పఠమపరిచ్ఛేద

రతనత్తయప్పణామ

౧. మునిన్దవదనమ్భోజ, గబ్భసమ్భవసున్దరీ;
సరణం పాణినం వాణీ, మయ్హం పీణయతం మనం.

నిమిత్త

౨. **రామ, సమ్మా**'ద్య'లఙ్కారా, సన్తి సన్తో పురాతనా;
తథాపి తు వళఞ్జేన్తి, సుద్ధమాగధికా న తే.

అభిధానాదికం

౩. తేనా'పి నామ తోసేయ్యు, మేతే లఙ్కారవజ్జితే;
అనురూపేనా'లఙ్కారే, నే'స మేనో పరిస్సమో.

౪. యేసం న సఞ్చితా పఞ్ఞా, నేకసత్థన్తరో'చితా;
సమ్మోహ'బ్యాహతా వే'తే, నావబుజ్ఝన్తి కిఞ్చిపి.

౫. కిం తేహి పాదసుస్సూసా, యేసం నత్థి గరూని'హ;
యే తప్పాదరజోకిణ్ణా, తే'వ సాధూ వివేకినో.

౬. **కబ్బ, నాటక**నిక్ఖిత్త, నేత్తచిత్తా కవిజ్జనా;
యంకిఞ్చి రచయన్తే'తం, న విమ్హయకరం పరం.

౭. తేయే'వ పటిభావన్తో, సో'వ బన్ధో సవిమ్హయో;
యేన తోసేన్తి విఞ్ఞూ యే, తత్థ ప్య'వహితా'దరా.

౮. **బన్ధో** చ నామ సద్ద,త్థా, సహితా దోసవజ్జితా;
పజ్జ గజ్జ విమిస్సానం, భేదేనా'యం తిధా భవే.

౯.

నిబన్ధో చా'**నిబన్ధో** చ, పున ద్విధా నిరుప్పతే;
తం తు పాపేన్త్య'లఙ్కారా, విన్దనీయతరత్తనం.

౧౦. అనవజ్జం ముఖమ్బోజ ["అమ్బోజ"న్తి పదం పాళియం నత్థి, వారిజవాచకం, సక్కటగన్థతో అనీతం], మనవజ్జా చ భారతీ;
అలఙ్కతా'వ సోభన్తే, కిం ను తే నిర'లఙ్కతా?

౧౧. వినా గరూపదేసం తం, బాలో'లఙ్కత్తు మిచ్ఛతి;
సమ్పాపుణే న విఞ్ఞూహి, హస్సభావం కథం ను సో?

౧౨. గన్థోపి కవివాచాన, మలఙ్కార'ప్పకాసకో;
యాతి తబ్బచనీయత్తం, త'బ్బోహారూ'పచారతో.

౧౩. ద్విప్పకారా అలఙ్కారా, తత్థ **సద్ద, త్థ**భేదతో;
సద్దత్థా **బన్ధ**నామా'వ, తంసజ్జిత తదావలి.

౧౪. గుణాలఙ్కారసంయుత్తా, అపి దోసలవ'ఙ్కితా;
పసంసియా న విఞ్ఞూహి, సా కఞ్ఞా వియ తాదిసీ.

౧౫. తేన దోసనిరాసో'వ, మహుస్సాహేన సాధియో;
నిద్దోసా సబ్బథా సా'యం, సగుణా న భవేయ్య కిం?

౧౬. సా'లఙ్కారవియుత్తా'పి, గుణయుత్తా మనోహరా;
నిద్దోసా దోసరహితా, గుణయుత్తా వధూ వియ.

౧౭. **పదే వాక్యే తదత్థే** చ, దోసా యే వివిధా మతా;
సో'దాహరణ మేతేసం, లక్ఖణం కథయామ్య'హం.

పదదోస ఉద్దేస

౧౮. విరుద్ధత్థన్తరా, ఝుత్థ, కిలిట్ఠాని, విరోధి చ;
నేయ్యం, విసేసనాపేక్ఖం, హీనత్థక మనత్థకం.

వాక్యదోస ఉద్దేస

౧౯. దోసా పదాన వాక్యాన, మేకత్థం భగ్గరీతికం;
తథా బ్యాకిణ్ణ గామ్మాని, యతిహీనం కమచ్చుతం;

అతివుత్త మపేతత్థం, సబన్ధఫరుసం తథా.

వాక్యత్థదోసఉద్దేస

౨౦. అపక్కమో' , చిత్యహీనం, భగ్గరీతి, ససంసయం;
గామ్మం దుట్ఠాలఙ్కతీతి, దోసా వాక్యత్థనిస్సితా.

పదదోసనిద్దేస

౨౧. **విరుద్ధత్థన్తరం** తఞ్హి, యస్స'ఞ్ఞత్థో విరుజ్ఝతి;
అధిప్పేతే యథా మేఘో, **విసదో** సుఖయే జనం.

౨౨. విసేస్స మధికం యేనా, **ఝుత్థ** మేతం భవే యథా;
ఓభాసితా'సేసదిసో, ఖజ్జోతో'యం విరాజతే.

౨౩. యస్స'త్థా'వగమో దుక్ఖో, పకత్యా'దివిభాగతో;
కిలిట్ఠం తం యథా తాయ, నో'య మాలిఙ్గ్యతే **పియా.**

౨౪. యం కిలిట్ఠపదం మన్దా, భిధేయ్యం **యమకా**దికం;
కిలిట్ఠపదదోసే'వ, తమ్పి అన్తో కరీయతి.

౨౫. పతీతసద్దరచితం, సిలిట్ఠపదసన్ధికం;
పసాదగుణసంయుత్తం, **యమకం** మత మేదిసం.

౨౬. **అబ్యపేతం బ్యపేత'ఞ్ఞ,** మావుత్తా'నేకవణ్ణజం;
యమకం తఞ్చ పాదాన, మాది, మజ్ఝ, న్త, గోచరం.

అబ్యపేత పఠమపాదాది యమకం

౨౭. సుజనా'సుజనా సబ్బే, గుణేనాపి వివేకినో;
వివేకం న సమాయన్తి, అవివేకిజనన్తికే.

అబ్యపేత పఠమ దుతియ పాదాది యమకం

౨౮. కుసలా'కుసలా సబ్బే, పబలా'పబలా భవా;
నో యాతా యావ'హోసిత్తం, సుఖదుక్ఖప్పదా సియుం;
అబ్యపేత పఠమ దుతియ తతియపాదాది యమకం.

౨౯. సాదరం సా దరం హన్తు, విహితా విహితా మయా;
వన్దనా వన్దనామాన, భాజనే రతనత్తయే.

అబ్యపేత చతుక్కపాదాది యమకం

౩౦. కమలం క'మలం కత్తుం, వనదో వనదో'మ్బరం;
సుగతో సుగతో లోకం, సహితం స హితం కరం.

౩౧. అబ్యపేతాదియమక , స్సేసో లేసో నిదస్సితో;
ఞేయ్యాని'మాయేవ దిసా, య'ఞ్ఞాని యమకానిపి.

౩౨. అచ్చన్తబహవో తేసం, భేదా సమ్భేదయోనియో;
తథాపి కేచి సుకరా, కేచి అచ్చన్తదుక్కరా.

౩౩. **యమకం** తం **పహేలీ** [పహేళి (క.)] చ, నేకన్తమధురాని'తి;
ఉపేక్ఖియన్తి సబ్బాని, సిస్సఖేదభయా మయా.

౩౪. దేసకాలకలాలోక, ఞాయాగమవిరోధి యం;
తం **విరోధిపదం** చే'త, ముదాహరణతో ఫుటం.

౩౫. య దప్పతీత మానీయ, వత్తబ్బం **నేయ్య** మాహు తం;
యథా సబ్బాపి **ధవలా,** దిసా రోచన్తి రత్తియం.

౩౬. నేదిసం బహు మఞ్ఞన్తి, సబ్బే సబ్బత్థ విఞ్ఞునో;
దుల్లభా'వగతీ సద్ద, సామత్థియవిలఙ్ఘినీ.

౩౭. సియా **విసేసనాపేక్ఖం,** యం తం పత్వా విసేసనం;
సాత్థకం తం యథా తం నో, భియ్యో పస్సతి **చక్ఖునా.**

౩౮. హీనం కరే విసేస్యం యం, తం **హీనత్థం** భవే యథా;
నిప్పభీ కత ఖజ్జోతో, సముదేతి దివాకరో.

౩౯. పాదపూరణమత్తం యం, **అనత్థ**మితి తం మతం;
యథా **హి** వన్దే బుద్ధస్స, పాదపఙ్కేరుహం **పి చ.**

వాక్యదోస నిద్దేస

౪౦. సద్దతో అత్థతో వుత్తం, యత్థ భియ్యోపి వుచ్చతి;
త **మేకత్థం** యథా'**భాతి, వారిదో వారిదో అయం.**

యథా చ

౪౧. తిత్థియఙ్కురబీజాని, జహం దిట్ఠిగతాని'హ;
పసాదేతి పసన్నే'నో, మహాముని మహాజనే.

౪౨. ఆరద్ధక్కమవిచ్ఛేదా, **భగ్గరీతి** భవే యథా;
కాపి పఞ్ఞా, కోపి పగుణో, పకతీపి అహో తవ.

౪౩. పదానం దుబ్బినిక్ఖేపా, బ్యామోహో యత్థ జాయతి;
తం **బ్యాకిణ్ణ**న్తి విఞ్ఞేయ్యం, తదుదాహరణం యథా.

౪౪. **బహుగుణే పణమతి, దుజ్జనానం ప్యయం జనో;**
హితం పముదితో నిచ్చం, సుగతం సమనుస్సరం.

౪౫. విసిట్ఠవచనా'పేతం, **గామ్మం**'త్య'భిమతం యథా;
కఞ్ఞే కామయమానం మం, న కామయసి కిం న్వి'దం?

౪౬. పదసన్ధానతో కిఞ్చి, దుప్పతీతికరం భవే;
తమ్పి **గామ్మం** త్య'భిమతం, యథా **యాభవతో పియా.**

౪౭. వుత్తేసు సూచితే ట్ఠానే, పదచ్ఛేదో భవే యతి;
యం తాయ హీనం తం వుత్తం, **యతిహీన**న్తి సా పన.

౪౮. యతి **సబ్బత్థపాదన్తే, వుత్తడ్ఢే** చ విసేసతో;
పుబ్బాపరానేకవణ్ణ, **పదమజ్ఝే**పి కత్థచి.

తత్థోదాహరణపచ్చుదాహరణాని యథా

౪౯. తం నమే సిరసా **చామి, కరవణ్ణం** తథాగతం;
సకలాపి దిసా **సిఞ్చ, తివ** సోణ్ణరసేహి యో.

౫౦. సరో సన్ధిమ్హి పుబ్బన్తో, వియ లోపే విభత్తియా;
అఞ్ఞథా త్వ'ఞ్ఞథా తత్థ, యా'దేసాది పరా'ది'వ.

౩౧. **చాదీ** పుబ్బపదన్తా'వ, నిచ్చం పుబ్బపదస్సితా;
పాదయో నిచ్చసమ్బన్ధా, పరాదీవ పరేన తు.

సబ్బత్థోదాహరణాని యథా

౩౨. నమే తం సిరసా **సబ్బో, పమా'తీతం** తథాగతం;
యస్స లోకగ్గతం **పత్త, స్సో'పమా** న హి యుజ్జతి.

౩౩. మునిన్దం తం సదా **వన్దా, మ్య'నన్తమతి** ముత్తమం;
యస్స **పఞ్ఞా చ మేత్తా చ, నిస్సీమాతి** విజమ్భతి.

చాదిపాదీసు పచ్చుదాహరణాని యథా

౩౪. మహామేత్తా **మహాపఞ్ఞా, చ** యత్థ పరమోదయా;
పణమామి జినం తం **ప, వరం** వరగుణా'లయం.

౩౫. పదత్థక్కమతో ముత్తం, **కమచ్చుత** మిదం యథా;
ఖేత్తం వా దేహి గామం వా, దేసం వా మమ సోభనం.

౩౬. లోకియత్థ మతిక్కన్తం, **అతివుత్తం** మతం యథా;
అతిసమ్బాధ మాకాస, మేతిస్సా ధనజమ్భనే.

౩౭. సముదాయత్థతో'పేతం, తం **అపేతత్థకం** యథా;
గావిపుత్తో బలిబద్ధో, తిణం ఖాదీ పివీ జలం.

౩౮. బన్ధే ఫరుసతా యత్థ, తం **బన్ధఫరుసం** యథా;
ఖరా ఖిలా పరిక్ఖీణా, ఖేత్తే ఖిత్తం ఫలత్య'లం.

వాక్యత్థదోస నిద్దేస

౩౯. ఞేయ్యం లక్ఖణ మన్వత్థ, వసేనా'**పక్కమాదినం;**
ఉదాహరణ మేతేసం, దాని సన్దస్సయామ్య'హం.

తత్థా'పక్కమం యథా

౪౦. **భావనా, దాన, సీలాని,** సమ్మా సమ్పాదితాని'హ;
భోగ, సగ్గాది, నిబ్బాన, సాధనాని న సంసయో.

ఓచిత్యహీనం యథా

౬౧. **పూజనీయతరో లోకే, అహ మేకో నిరన్తరం;**

మయేకస్మిం గుణా సబ్బే, యతో సముదితా అహుం.

యథా చ

౬౨. **యాచితో'హం కథం నామ, న దజ్జామ్య'పి జీవితం;**

తథాపి పుత్తదానేన, వేధతే హదయం మమ.

భగ్గరీతి యథా

౬౩. **ఇత్థీనం దుజ్జనానఞ్చ**, విస్సాసో నోపపజ్జతే;

విసే సిఙ్గిమ్హి నదియం, రోగే రాజకులమ్హి చ.

ససంసయం యథా

౬౪. మునిన్దచన్దిమా లోక, సరలోలవిలోచనో;

జనో' వక్కన్తపన్థో'వ, **గో**పదస్సనపీణితో.

౬౫. వాక్యత్థతో దుప్పతీతి, కరం **గామ్మం** మతం యథా;

పోసో **వీరియవా** నో'యం, **పరం హన్త్వా** న విస్సమీ.

౬౬. **దుట్ఠాలఙ్కరణం** తేతం [త్వేథం (?)], యత్థా'లఙ్కారదూసనం;

తస్సా'లఙ్కారనిద్దేసే, రూప మావి భవిస్సతి.

౬౭. కతో'త్ర సఙ్ఖేపనయా మయా'యం,

దోసాన మేసం పవరో విభాగో;

ఏసో'వ'లం బోధయితుం కవీనం,

తమత్థి చే ఖేదకరం పరమ్పి.

ఇతి సఙ్ఘరక్ఖితమహాసామివిరచితే సుబోధాలఙ్కారే

దోసావబోధో నామ

పఠమో పరిచ్ఛేదో.

౨. దోసపరిహారావబోధ-దుతియపరిచ్ఛేద

౬౮. కదాచి కవికోసల్లా, విరోధో సకలో ప్య’యం;
దోససఙ్ఖ్య మతిక్కమ్మ, గుణవీథిం విగాహతే.

౬౯. తేన వుత్తవిరోధాన, మవిరోధో యథా సియా;
తథా దోసపరిహారా, వబోధో దాని నీయతే.

తత్థ విరుద్ధత్థన్తరస్స పరిహారో యథా

౭౦. విన్దన్తం పాకసాలీనం, సాలీనం దస్సనా సుఖం;
తం కథం నామ మేఘో’యం, **విసదో** సుఖయే జనం?

యథా వా

౭౧. **వినాయకో**పి నాగో సి, **గోతమో**పి మహామతి;
పణీతోపి రసా’పేతో, చిత్తా మే సామి తే గతి.

అయుత్త’త్థస్స యథా

౭౨. కథం తాదిగుణాభావే, లోకం తోసేతి దుజ్జనో?
ఓభాసితాసేసదిసో, ఖజ్జోతో నామ కిం భవే?

౭౩. పహేలికాయ [పహేళికాయ (క.)] మారుళ్హా, న హి దుట్ఠా కిలిట్ఠతా;
పియా సుఖా’లిఙ్గితం క, మాలిఙ్గతి ను నో ఇతి.

౭౪. యమకే నో పయోజేయ్య, కిలిట్ఠపద మిచ్ఛితే;
తతో యమక మఞ్ఞం తు, సబ్బ మేతంమయం వియ.

దేసవిరోధినో యథా

౭౫. బోధిసత్తప్పభావేన , **థలేపి జలజాన్య’హుం;**
నుదన్తాని’వ సుచిరా, వాసక్లేసం తహిం జలే.

కాలవిరోధినో యథా

౭౬. మహానుభావ పిసునో, మునినో మన్ద మారుతో;

సబ్బోతుకమయం వాయి, ధునన్తో **కుసుమం** సమం.

కలావిరోధినో యథా

౭౭. నిముగ్గమానసో బుద్ధ, గుణే పఞ్చసిఖస్సపి;
తన్తిస్సర విరోధో సో, న సమ్పీణేతి కం జనం?

లోకవిరోధినో యథా

౭౮. గణయే చక్కవాళం సో, చన్దనాయపి సీతలం;
సమ్బోధి సత్త హదయో, **పదిత్త'ఙ్గారపూరితం.**

ఞాయవిరోధినో యథా

౭౯. **పరిచ్చత్తభవో**పి త్వ, ముపనీతభవో అసి;
అచిన్త్యగుణసారాయ, నమో తే మునిపుఙ్గవ.

ఆగమవిరోధినో యథా

౮౦. నేవా'లపతి కేనా'పి, **వచీవిఞ్ఞత్తితో** యతి;
సమ్పజానముసావాదా, ఫుసేయ్యా'పత్తిదుక్కటం.

నేయ్యస్స యథా

౮౧. మరీచిచన్దనా'లేప, లాభా సీతమరీచినో;
ఇమా సబ్బాపి **ధవలా,** దిసా రోచన్తి నిబ్భరం.

యథా వా

౮౨. మనోనురఞ్జనో మార, ఙ్గనాసిఙ్గారవిబ్భమో;
జినేనా'సమనుఞ్ఞాతో, మారస్స **హదయా'నలో.**

విసేసనాపేక్ఖస్స యథా

౮౩. అపయాతా'పరాధమ్పి, అయం వేరీ జనం జనో;
కోధపాటలభూతేన, భియ్యో పస్సతి **చక్ఖునా.**

హీనత్థస్స యథా

౮౪. **అప్పకాసమ్పి** పాపానం, పభావం నాసయే బుధో;

అపి **నిప్పభాతా'నీత, ఖజ్జోతో** హోతి భాణుమా.

అనత్థస్స యథా

౮౫. న పాదపూరణత్థాయ, పదం యోజేయ్య కత్థచి,

యథా వన్దే మునిన్దస్స, పాదపఙ్కేరుహం **వరం.**

౮౬. భయకోధపసంసాది, విసేసో తాదిసో యది;

వత్తుం కామీయతే దోసో, న తత్థే'కత్థతాకతో.

యథా

౮౭. **సప్పో సప్పో**! అయం హన్ద, నివత్తతు భవం తతో,

యది జీవితుకామో'సి, కథం త ముపసప్పసి?

భగ్గరీతినో యథా

౮౮. యోకోచి రూపా'తిసయో, కన్తి **కాపి** మనోహరా;

విలాసా'తిసయో **కోపి,**

అహో! బుద్ధమహో'దయో.

౮౯. అబ్యామోహకరం బన్ధం, అబ్యాకిణ్ణం మనోహరం;

అదూరపద విన్యాసం, పసంసన్తి కవిస్సరా.

యథా

౯౦. **నీలుప్పలా'భం నయనం, బన్ధుకరుచిరో'ధరో;**

నాసా హేమ'జ్జసో తేన, జినో'యం పియదస్సనో.

౯౧. సమతిక్కన్త గామ్మత్తం, కన్త వాచా'భిసఙ్ఖతం;

బన్ధనం రసహేతుత్తా, **గామ్మత్తం** అతివత్తతి.

యథా

౯౨. **దునోతి కామచణ్డాలో,** సో మం సదయ నిద్దయో;

ఈదిసం బ్యసనా'పన్నం, సుఖీపి కి ముపేక్ఖసే?

౯౩. **యతిహీనపరిహారో,** న పునే'దాని నీయతే;
యతో న సవను'బ్బేగం, హేట్ఠా యేసం విచారితం.

కమచ్చుతస్స యథా

౯౪. ఉదారచరితో'సి త్వం, తేనే'వా'రాధనా త్వయి;
దేసం వా దేహి **గామం** వా, **ఖేత్తం** వా మమ సోభనం.

అతివుత్తస్స యథా

౯౫. మునిన్దచన్దసమ్భూత, యసోరాసిమరీచినం;
సకలోప్య'య మాకాసో, నా'వకాసో విజమ్భనే.

౯౬. వాక్యం బ్యాపన్నచిత్తానం, **అపేతత్థం** అనిన్దితం;
తేను'మ్మత్తాదికానం తం, వచనా'ఞ్ఞత్ర దుస్సతి.

యథా

౯౭. **సముద్దో పీయతే సో'య, మహ'మజ్జ జరాతురో;**
ఇమే గజ్జన్తి జీమూతా, సక్కస్సే'రావణో పియో.

౯౮. సుఖుమాలా'విరోధిత్త, దిత్తభావప్పభావితం;
బన్ధనం **బన్ధఫరుస, దోసం** సందూసయేయ్య తం.

యథా

౯౯. **పస్సన్తా రూపవిభవం, సుణన్తా మధురం గిరం;**
చరన్తి సాధూ సమ్బుద్ధ, కాలే కేళిపరమ్ముఖా.

అపక్కమస్స యథా

౧౦౦.**భావనా, దాన, సీలాని,** సమ్మా సమ్పాదితాని'హ;
నిబ్బాన, భోగ, సగ్గాది, సాధనాని న సంసయో.

౧౦౧.ఉద్దిట్ఠవిసయో కోచి, విసేసో తాదిసో యది;
అను'ద్దిట్ఠేసు నేవ'త్థి, దోసో కమవిలఙ్ఘనే.

యథా

౧౦౨.కుసలా’కుసలం అబ్యా, కత’మిచ్చేసు పచ్ఛిమం;

అబ్యాకతం పాకదం న, పాకదం పఠమద్వయం.

౧౦౩. సగుణానా’వికరణే, కారణే సతి తాదిసే;

ఓచిత్యహీనతా’పత్తి, నత్థి భూతత్థసంసినో.

౧౦౪.ఓచిత్యం నామ విఞ్ఞేయ్యం, లోకే విఖ్యాత మాదరా;

తత్థో’పదేసపభవా, సుజనా కవిపుఙ్గవా.

౧౦౫.విఞ్ఞాతోచిత్యవిభవో, చిత్యహీనం పరిహరే;

తతో’చిత్యస్స సమ్పోసే,

రసపోసో సియా కతే.

యథా

౧౦౬.యో మారసేన మాసన్న, మాసన్నవిజయు’స్సవో;

తిణాయపి న మఞ్ఞిత్థ, సో వో దేతు జయం జినో.

౧౦౭. ఆరద్ధకత్తుకమ్మాది, కమా’తిక్కమలఙ్ఘనే;

భగ్గరీతివిరోధో’యం, గతిం న క్వా’పి విన్దతి.

యథా

౧౦౮.**సుజన’ఞ్ఞాన మిత్థీనం,** విస్సాసో నో’పపజ్జతే;

విసస్స సిఙ్గినో రోగ, నదీరాజకులస్స చ.

యథా

౧౦౯.**భేసజ్జే విహితే సుద్ధ, బుద్ధాదిరతనత్తయే;**

పసాద మాచరే నిచ్చం, **సజ్జనే సగుణే**పి చ.

ససంసయస్స యథా

౧౧౦.మునిన్దచన్దిమా’లోక, రస లోల విలోచనో;

జనో’వక్కన్తపన్థో’వ, **రంసిద**స్సనపీణితో.

౧౧౧.సంసయాయే’వ యంకిఞ్చి, యది కీళాదిహేతునా;

పయుజ్జతే న దోసో’వ, ససంసయసమప్పితో.

యథా

౧౧౨.యాతే దుతియం నిలయం, గరుమ్హి సకగేహతో;

పాపుణేయ్యామ నియతం, సుఖ’మజ్ఝయనా’దినా.

౧౧౩. **సుభగా** భగినీ సా’యం, ఏతస్సి’చ్ఛేవమాదికం;

న ‘గామ్మ’మితి నిద్దిట్ఠం, కవీహి సకలేహిపి.

౧౧౪.దుట్ఠా’లఙ్కారవిగమే, సోభనా’లఙ్కతిక్కమో;

అలఙ్కారపరిచ్ఛేదే, ఆవిభావం గమిస్సతి.

౧౧౫.దోసే పరిహరితు మేస వరో’పదేసో,

సత్థన్తరానుసరణేన కతో మయేవం;

విఞ్ఞాయి’మం గరువరాన’ధిక’ప్పసాదా,

దోసే పరం పరిహరేయ్య యసోభిలాసీ.

ఇతి సఙ్ఘరక్ఖితమహాసామివిరచితే సుబోధాలఙ్కారే

దోసపరిహారావబోధో నామ

దుతియో పరిచ్ఛేదో.

౩. గుణావబోధ-తతియపరిచ్ఛేద

అనుసన్ధి

౧౧౬.సమ్భవన్తి గుణా యస్మా, దోసానే'వ'మతిక్కమే;
దస్సేస్సం తే తతో దాని, సద్దే సమ్భూసయన్తి యే.

సద్దాలఙ్కార ఉద్దేస

౧౧౭.పసాదో'జో, మధురతా, సమతా, సుఖుమాలతా;
సిలేసో'దరతా, కన్తి, అత్థబ్యత్తి, సమాధయో.

సద్దాలఙ్కార పయోజన

౧౧౮.గుణేహే'తేహి సమ్పన్నో, బన్ధో కవిమనోహరో;
సమ్పాదియతి కత్తూనం, కిత్తి మచ్చన్తనిమ్మలం.

సద్దాలఙ్కార నిద్దేస

౧౧౯.అదూరాహితసమ్బన్ధ, సుభగా యా పదా'వలి;
సుపసిద్ధా'భిధేయ్యా'యం, **పసాదం** జనయే యథా.

౧౨౦.అలఙ్కరోన్తా **వదనం, మునినో'ధరరంసియో;**
సోభన్తే'రుణరంసీ'వ, సమ్పతన్తా'మ్బుజో'దరే.

౧౨౧.**ఓజో** సమాసబాహుల్య, మేసో గజ్జస్స జీవితం;
పజ్జేప్య'నా'కులో సో'యం,
కన్తో కామీయతే యథా.

౧౨౨**మునిన్ద మన్ద సఞ్జాత, హాస చన్దన లిమ్పితా;**
పల్లవా ధవలా తస్సే, వేకో నా'ధరపల్లవో.

౧౨౩.పదా'భిధేయ్యవిసయం, సమాస బ్యాస సమ్భవం;
యం పారిణత్యం హోతీ'హ, సోపి **ఓజో**'వ తం యథా.

౧౨౪**జోతయిత్వాన సద్ధమ్మం, సన్తారేత్వా సదేవకే;**
జలిత్వా అగ్గిఖన్ధో'వ, నిబ్బుతో సో ససావకో.

౧౨౫.మత్థకట్ఠీ మతస్సా’పి, రజోభావం వజన్తు మే;
యతో పుఞ్ఞేన తే సేన్తు, జిన పాద’మ్బుజద్వయే.

౧౨౬.ఇచ్చత్ర నిచ్చప్పణతి, గేధో సాధు పదిస్సతి;
జాయతే’యం గుణో తిక్ఖ, పఞ్ఞానమభియోగతో.

౧౨౭.**మధురత్తం** పదాసత్తి, ర’నుప్పాసవసా ద్విధా;
సియా సమసుతి పుబ్బా, వణ్ణా’వుత్తి పరో యథా.

౧౨౮.యదా ఏసో’భిసమ్బోధిం, సమ్పత్తో మునిపుఙ్గవో;
తదా పభుతి ధమ్మస్స, లోకే జాతో మహూ’స్సవో.

౧౨౯.మునిన్దమన్దహాసా తే, కున్ద సన్దోహవిబ్భమా;
దిసన్త మనుధావన్తి, హసన్తా చన్దకన్తియో.

౧౩౦. సబ్బకోమలవణ్ణేహి, నా’నుప్పాసో పసంసియో;
యథా’యం మాలతీమాలా, లిన లోలా’లిమాలినీ.

౧౩౧. ముదూహి వా కేవలేహి, కేవలేహి ఫుటేహి వా,
మిస్సేహి వా తిధా హోతి, వణ్ణేహి సమతా యథా.

కేవలముదుసమతా

౧౩౨.కోకిలా’లాపసంవాదీ, మునిన్దా’లాపవిబ్భమో;
హదయఙ్గమతం యాతి, సతం దేతి చ నిబ్బుతిం.

కేవలఫుటసమతా

౧౩౩. సమ్భావనీయసమ్భావం, భగవన్తం భవన్తగుం;
భవన్తసాధనా’కఙ్ఖీ, కో న సమ్భావయే విభుం.

మిస్సకసమతా

౧౩౪.లద్ధచన్దనసంసగ్గ, సుగన్ధి మలయా’నిలో;
మన్ద మాయాతి భీతో’వ, మునిన్దముఖమారుతా.

౧౩౫.అనిట్ఠుర’క్ఖర’ప్పాయా, సబ్బకోమల నిస్సటా;

కిచ్ఛముచ్చారణా'పేత, బ్యఞ్జనా **సుఖుమాలతా.**

౧౩౬. పస్సన్తా రూపవిభవం, సుణన్తా మధురం గిరం;

చరన్తి సాధూ [సాధు (సీ-ఛన్దానురక్ఖణత్థం)] సమ్బుద్ధ, కాలే కేళిపరమ్ముఖా.

౧౩౭. అలఙ్కారవిహీనా'పి, సతం సమ్ముఖతే'దిసీ;

ఆరోహతి విసేసేన, రమణీయా త'దుజ్జలా.

౧౩౮. రోమఞ్చ పిఞ్ఛ రచనా, సాధు వాదాహితద్ధనీ;

లళన్తి'మే మునిమేఘు, మ్మదా సాధు సిఖావలా.

౧౩౯. సుఖుమాలత్త మత్థే'వ, పదత్థవిసయమ్పి చ;

యథా మతాదిసద్దేసు, **కిత్తిసేసా**దికిత్తనం.

౧౪౦.సిలిట్ఠ పద సంసగ్గ, రమణీయ గుణా'లయో;

సబన్ధగారవో సో'యం, **సిలేసో** నామ తం యథా.

౧౪౧.బాలి'న్దువిబ్భమ'చ్ఛేది, నఖరా'వలి కన్తిభి;

సా మునిన్దపద'మ్భోజ, కన్తి వో వలితా'వతం.

౧౪౨.ఉక్కంసవన్తో యోకోచి, గుణో యది పతీయతే;

ఉదారో'యం భవే తేన, సనాథా బన్ధపద్ధతి.

౧౪౩. పాదమ్భోజ రజో లిత్త, గత్తా యే తవ గోతమ;

అహో! తే జన్తవో యన్తి, సబ్బథా నిరజత్తనం.

౧౪౪.ఏవం జినా'నుభావస్స, సముక్కంసో'త్ర దిస్సతి;

పఞ్ఞవా విధినా'నేన, చిన్తయే పర మీదిసం.

౧౪౫.**ఉదారో** సోపి విఞ్ఞేయ్యో, యం పసత్థ విసేసనం;

యథా **కీళాసరో లీలా, హాసో హేమఙ్గదా**'దయో.

౧౪౬.లోకియ'త్థా'న'తిక్కన్తా, కన్తా సబ్బజనానపి;

కన్తి నామా'తివుత్తస్స, వుత్తా సా పరిహారతో.

యథా **మునిన్ద** ఇచ్చాది.

౧౪౭.**అత్థబ్యత్తా**'భిధేయ్యస్సా,

నేయ్యతా సద్దతో'త్థతో;

సా'యం తదుభయా నేయ్యా, పరిహారే పదస్సితా;

యథా **మరీచిచ్చాది** చ, **మనోనురఞ్జనో**చ్చాది.

పున అత్థేన యథా

౧౪౮.**సభావా'మలతా ధీర, ముధా పాదనఖేసు తే;**

యతో తే'వనతా'నన్త, మోళిచ్ఛాయా జహన్తి నో.

౧౪౯.'బన్ధసారో'తి మఞ్ఞన్తి, యం సమగ్గాపి విఞ్ఞునో;

దస్సనా'వసరం పత్తో, **సమాధి** నామ'యం గుణో.

౧౫౦.అఞ్ఞధమ్మో తతో'ఞ్ఞత్థ, లోకసీమా'నురోధతో;

సమ్మా ఆధీయతే'చ్చే'సో, '**సమాధీ**'తి నిరుచ్చతి.

సమాధి ఉద్దేస

౧౫౧.అపాణే పాణీనం ధమ్మో, సమ్మా ఆధీయతే క్వచి,;

నిరూపే రూపయుత్తస్స, నిరసే సరసస్స, చ.

౧౫౨.అద్రవే ద్రవయుత్తస్స, అకత్తరిపి కత్తుతా,;

కఠినస్సా'సరీరే,పి, రూపం తేసం కమా సియా.

సమాధినిద్దేస

అపాణే పాణీనం ధమ్మో

౧౫౩.ఉణ్హా పుణ్ణి'న్దునా నాథ! దివాపి సహ **సఙ్గమా;**

వినిద్దా సమ్పమోదన్తి, మఞ్ఞే కుముదినీ తవ.

నిరుపే రూపయుత్తస్స

౧౫౪.**దయారసేసు** ముజ్జన్తా, జనా'**మతరసేస్వి**'వ;

సుఖితా హతదోసా తే, నాథ! పాద'మ్బుజా'నతా.

నిరసే సరసస్స

౧౫౫.**మధురేపి గుణే** ధీర, న'ప్పసీదన్తి యే తవ;
కీదిసీ మనసోవుత్తి, తేసం **ఖారగుణాన** భో'.

అద్రవే ద్రవయుత్తస్స

౧౫౬.సబ్బత్థసిద్ధ! **చూళక, పుటపేయ్యా మహాగుణా;**
దిసా సమన్తా ధావన్తి, కున్దసోభా స లక్ఖణా.

అకత్తరిపి కత్తుతా

౧౫౭.**మారా'రిబల**విస్సట్ఠా, కుణ్ఠా **నానావిధా'యుధా;**
లజ్జమానా'ఞ్ఞవేసేన, జిన! **పాదా'నతా** తవ.

కఠినస్సా సరీరే

౧౫౮.మునిన్దభాణుమా కాలో,
దితో **బోధో'దయా'చలే;**
సద్ధమ్మరంసినా భాతి, భిన్న మన్దతమం పరం.

౧౫౯.**వమను'గ్గిరనాద్యే'**తం, గుణవుత్య'పరిచ్చుతం;
అతిసున్దర మఞ్ఞం తు, కామం విన్దతి **గామ్మతం.**

౧౬౦.కన్తీనం **వమనబ్యాజా,** మునిపాదనఖా'వలీ;
చన్దకన్తీ పివన్తీ'వ, నిప్పభం తం కరోన్తియో.

౧౬౧.అచిత్తకత్తుకం రుచ్య [రుచ్చ (సీ॰)], మిచ్చేవం గుణకమ్మతం;
సచిత్తకత్తుకం పే'తం, గుణకమ్మం యదు'త్తమం.

౧౬౨.**ఉగ్గిరన్తో**'వ **సస్నేహ, రసం** జినవరో జనే;
భాసన్తో మధురం ధమ్మం, కం న సప్పీణయే జనం.

౧౬౩.యో సద్దసత్థకుసలో కుసలో నిఘణ్డు,
ఛన్దోఅలఙ్కతిసు నిచ్చకతా'భియోగో;
సో'యం కవిత్తవికలోపి కవీసు సఙ్ఖ్యం,
మోగ్గయ్హ విన్దతి హి కిత్తి' మమన్దరూపం.

ఇతి సఙ్ఘరక్ఖితమహాసామివిరచితే సుబోధాలఙ్కారే

గుణావబోధో నామ

తతియో పరిచ్ఛేదో.

౪. అత్థాలఙ్కారావబోధ-చతుత్థపరిచ్ఛేద

౧౬౪.అత్థాలఙ్కారసహితా, సగుణా బన్ధపద్ధతి;
అచ్చన్తకన్తా కన్తా [యతో అచ్చన్తకన్తా (క.)] వ వుచ్చన్తే తే తతో’ధునా.

౧౬౫.**సభావ, వఙ్కవుత్తీనం,** భేదా **ద్విధా** అలంక్రియా;
పఠమా తత్థ వత్థూనం, నానావత్థా’విభావినీ.

యథా

౧౬౬.**లీలా వికన్తి సుభగో, దిసా థిర విలోకనో;**
బోధిసత్తఙ్కురో భాసం, విరోచి వాచ మాసభిం.

౧౬౭.వుత్తి వత్థుసభావస్స, యా’ఞ్ఞథా సా’**పరా** భవే;
తస్సా’నన్తవికప్పత్తా, హోతి బీజో’పదస్సనం.

వఙ్కవుత్తి అత్థాలఙ్కార

ఉద్దేస

౧౬౮.తత్థా’తిసయ, ఉపమా, రూపకా, వుత్తి, దీపకం,;
అక్ఖేపో, త్థన్తరన్యాసో, బ్యతిరేకో, విభావనా.

౧౬౯.హేతు , క్కమో, పియతరం, సమాస, పరికప్పనా;
సమాహితం, పరియాయ, వుత్తి, బ్యాజోపవణ్ణనం.

౧౭౦.విసేస, రుళ్హాహఙ్కారా, సిలేసో, తుల్యయోగితా;
నిదస్సనం, మహన్తత్తం, వఞ్చనా, ప్పకతత్థుతి,.

౧౭౧.ఏకావలి, అఙ్గమఙ్గం, సహవుత్తి, విరోధితా;
పరివుత్తి, బ్భమో, భావో, మిస్స, మాసీ, రసీ, ఇతి.

౧౭౨.ఏతే భేదా సముద్దిట్ఠా, **భావో జీవిత** ముచ్చతే;
వఙ్కవుత్తీసు పోసేసి, **సిలేసో** తు **సిరిం** పరం.

నిద్దేస

౧౭౩. పకాసకా విసేసస్స, సియా'**తిసయవుత్తి** యా;

లోకా'తిక్కన్తవిసయా, లోకియా,తి చ సా **ద్విధా.**

౧౭౪. **లోకియాతిసయస్సే**'తే,

భేదా యే జాతిఆదయో;

పటిపాదీయతే త్వ'జ్జ, **లోకాతిక్కన్తగోచరా.**

౧౭౫. **పివన్తి దేహకన్తీ యే, నేత్తఞ్జలిపుటేన తే;**

నా'లం హన్తుం జినే'సం త్వం, తణ్హం తణ్హాహరోపి కిం?

౧౭౬. ఉపమానో'పమేయ్యానం, సధమ్మత్తం సియో'**పమా;**

సద్ద, త్థగమ్మా, వాక్యత్థ, విసయా,తి చ సా **భిధా.**

౧౭౭. సమాస, పచ్చయే, వా'దీ, **సద్దా** తేసం వసా **తిధా;**

సద్దగమ్మా సమాసేన, **మునిన్దో చన్దిమా'ననో.**

౧౭౮. ఆయాదీ **పచ్చయా** తేహి, **వదనం పఙ్కజాయతే;**

మునిన్దనయన ద్వన్దం, నీలుప్పలదలీయతి.

౧౭౯. **ఇవాదీ** ఇవ, వా, తుల్య, సమాన, నిభ, సన్నిభా;

యథా, సఙ్కాస, తులిత, ప్పకాస, పతిరూపకా.

౧౮౦. సరీ, సరిక్ఖ, సంవాదీ, విరోధి, సదిసా, వియ;

పటిపక్ఖ, పచ్చనీకా, సపక్ఖో, పమితో, పమా.

౧౮౧. పటిబిమ్బ, పటిచ్ఛన్న, సరూప, సమ, సమితా;

సవణ్ణా, భా, పటినిధి, సధమ్మా, ది సలక్ఖణా.

౧౮౨. జయత్య , క్కోసతి, హసతి, పతిగజ్జతి, దూభతి;

ఉసూయత్య, వజానాతి, నిన్దతి, స్సతి, రున్ధతి.

౧౮౩. తస్స చోరేతి సోభగ్గం, తస్స కన్తిం విలుమ్పతి;

తేన సద్ధిం వివదతి, తుల్యం తేనా'ధిరోహతి.

౧౮౪. కచ్ఛం విగాహతే, తస్స, త మన్వేత్య, నుబన్ధతి;

తంసీలం, తంనిసేధేతి, తస్స చా'నుకరోతి, మే.

౧౮౫.ఉపమానో'పమేయ్యానం, సధమ్మత్తం విభావిభి;
ఇమేహి ఉపమాభేదా, కేచి నియ్యన్తి సమ్పతి.

౧౮౬.**వికాసిపదుమం'వా'తి, సున్దరం సుగతా'ననం;**
ఇతి **ధమ్మోపమా** నామ, తుల్యధమ్మనిదస్సనా.

౧౮౭.**ధమ్మహీనా** “ముఖ'మ్భోజ, సదిసం మునినో”ఇతి;
విపరీతో'పమా “తుల్య, మాననేన'మ్బుజం తవ”.

౧౮౮.**తవా'నన'మివ'మ్భోజం, అమ్భోజ'మివ తే ముఖం;**
అఞ్ఞమఞ్ఞోపమా సా'యం, అఞ్ఞమఞ్ఞోపమానతో.

౧౮౯.“యది కిఞ్చి భవే'మ్భోజం, లోచన'బ్భమువిబ్భమం;
ధారేతుం ముఖసోభం తం, తవే”తి **అబ్భుతోపమా.**

౧౯౦.“సుగన్ధి సోభా సమ్బన్ధీ, సిసిరం'సు విరోధి చ;
ముఖం తవ'మ్బుజంవే'తి”, సా **సిలేసోపమా** మతా.

౧౯౧.సరూపసద్దవాచ్చత్తా, సా **సన్తానోపమా** యథా;
బాలా'వు'య్యానమాలా'యం, సా'లకా'ననసోభినీ.

౧౯౨.**ఖయీ చన్దో, బహురజం, పదుమం, తేహి తే ముఖం;**
సమానమ్పి సముక్కంసి, త్య'యం **నిన్దోపమా** మతా.

౧౯౩. **అసమత్థో ముఖేని'న్దు, జిన! తే పటిగజ్జితుం;**
జళో కలఙ్కీ'తి అయం, **పటిసేధోపమా** సియా.

౧౯౪.“కచ్చం చన్దారవిన్దానం, అతిక్కమ్మ ముఖం తవ;
అత్తనా'వ సమం జాత”, మిత్య'**సాధారణోపమా.**

౧౯౫.“సబ్బ'మ్భోజ'ప్పభాసారో, రాసిభూతో'వ కత్థచి;
తవా'ననం విభాతీ”తి, హోతా'**భూతోపమా** అయం.

౧౯౬.పతీయతే'**త్థగమ్మో** తు, సద్దసామత్థియా క్వచి;
సమాస, ప్పచ్చయే, వాది, సద్దయోగం వినా అపి.

౧౯౭.**భిఙ్గానే'మాని చక్ఖూని, నా'మ్బుజం ముఖ'మేవి'దం;**

సుబ్యత్తసదిసత్తేన, సా **సరూపోపమా** మతా.

౧౯౮.“మయే’వ ముఖసోభా’స్స, త్యల’మిన్దు! వికత్థనా;
యతో’మ్బుజేపి సా’త్థీతి”, **పరికప్పోపమా** అయం.

౧౯౯.“కిం వా’మ్బుజ’న్తోభన్తాలి, కిం లోలనయనం ముఖం;
మమ దోలాయతే చిత్త”, మిచ్చ’యం **సంసయోపమా.**

౨౦౦.కిఞ్చి వత్థుం పదస్సేత్వా, సధమ్మస్సా’భిధానతో;
సామ్యప్పతీతిసబ్భావా, **పతివత్థుపమా** యథా.

౨౦౧.**జనేసు జాయమానేసు, నే’కోపి జినసాదిసో;**
దుతియో నను నత్థే’వ, పారిజాతస్స పాదపో.

౨౦౨.వాక్యత్థేనే’వ వాక్యత్థో, యది కోచూ’పమీయతే;
ఇవయుత్తా, వియుత్తత్తా, సా **వాక్యత్థోపమా ద్విధా.**

ఇవయుత్తా

౨౦౩.**జినో సంక్లేసతత్తానం, ఆవిభూతో జనాన’యం;**
ఘమ్మసన్తాపతత్తానం, ఘమ్మకాలే’మ్బుదో వియ.

ఇవవియుత్తా

౨౦౪.**మునిన్దానన మాభాతి, విలాసేకమనోహరం;**
ఉద్ధం సముగ్గతస్సా’పి, కిం తే చన్ద విజమ్భనా.

౨౦౫.సముబ్బేజేతి ధీమన్తం, భిన్నలిఙ్గాదికం తు యం;
ఉపమాదూసనాయా’ల, మేతం కత్థచి తం యథా.

౨౦౬.హంసీ’వా’యం ససీ **భిన్న, లిఙ్గా**, కాసం సరాని’వ;
విజాతి వచనా, హీనా, సా’వ భత్తో భటో’ధిపే.

౨౦౭.“ఖజ్జోతో భాణుమాలీ’వ, విభాతి”త్యధి**కోపమా;**
అఘుట్ఠత్థా “బలమ్భోధి, సాగరో వియ సంఖుభి.”

౨౦౮.“చన్దే కలఙ్కో భిఙ్గో’వే’, త్యు’**పమాపేక్ఖినీ** అయం;

ఖణ్డితా కేరవా’కారో, సకలజ్యో నిసాకరో.

౨౦౯.ఇచ్చేవమాదిరూపేసు, భవన్తి విగతా’దరా;
కరోన్తి చా’దరం ధీరా, పయోగే క్వచి దే’వ తు.

౨౧౦.ఇత్థీయం’వా’జనో యాతి, వదత్యే’సా పుమా వియ;
పియో పాణా ఇవా’యం మే, విజ్జా ధన’మివ’చ్చితా.

౨౧౧.భవం వియ మహీపాల, దేవరాజా విరోచతే;
అల’మంసుమతో కచ్ఛం, తేజసా రోహితుం అయం.

౨౧౨.ఉపమానో’పమేయ్యానం, అభేదస్స నిరూపనా;
ఉపమా’వ తిరోభూత, భేదా **రూపక** ముచ్చతే.

౨౧౩.**అసేస వత్థు విసయం, ఏకదేస వివుత్తి** [వివత్తి (టీకా)], చ;
తం **ద్విధా** పున పచ్చేకం, సమాసాదివసా **తిధా.**

అసేసవత్థువిసయసమాస

౨౧౪.అఙ్గులిదల సంసోభిం, నఖదీధితి కేసరం;
సిరసా న పిలన్ధన్తి, కే మునిన్ద పద’ముబుజం.

అసేసవత్థువిసయఅసమాస

౨౧౫.రతనాని గుణా భూరీ, కరుణా సీతలం జలం;
గమ్భీరత్త మగాధత్తం, పచ్చక్ఖో’యం జినో’మ్బుధి.

అసేసవత్థువిసయమిస్సక

౨౧౬.చన్దికా మన్దహాసా తే, మునిన్ద! వదని’న్దునో;
పబో’ధయత్య’యం సాధు, మనో కుముద కాననం.

౨౧౭.**అసేసవత్థువిసయే,** పభేదో రూపకే అయం;
ఏకదేసవివుత్తిమ్హి, భేదో దాని పవుచ్చతి.

ఏకదేసవివుత్తిసమాస

౨౧౮.విలాస హాస కుసుమం, రుచిరా’ధర పల్లవం;

సుఖం కే వా న విన్దన్తి, పస్సన్తా మునినో ముఖం.

ఏకదేసవివుత్తిఅసమాస

౨౧౯.పాదద్వన్దం మునిన్దస్స, దదాతు విజయం తవ;

నఖరంసీ పరం కన్తా, యస్స పాపజయద్ధజా.

ఏకదేసవివుత్తిమిస్సక

౨౨౦సునిమ్మలకపోలస్స, మునిన్ద వదని’న్దునో;

సాధు’ప్పబుద్ధ హదయం, జాతం కేరవ కాననం.

౨౨౧రూపకాని బహూన్యే’వ [టీకాయం ఉద్ధటం యుత్తరూపకం సితపుప్ఫజలం లోల, నేత్తభిఙ్గ తవా’ననం; కస్స నామ మనో ధీర, నాకడ్ఢతి మనోహరం;], **యుత్తా, యుత్తా**దిభేదతో;

విసుం న తాని వుత్తాని, ఏత్థే’వ’న్తోగధాని’తి.

౨౨౨“చన్దిమా’కాసపదుమ”, మిచ్చేతం **ఖణ్డరూపకం;**

దుట్ఠ, “మమ్బోరుహవనం, నేత్తాని’చ్చా”ది సున్దరం.

౨౨౩.పరియన్తో వికప్పానం, రూపకస్సో’పమాయ చ;

నత్థి యం తేన విఞ్ఞేయ్యం, అవుత్త మనుమానతో.

౨౨౪పునప్పున ముచ్చారణం [పునప్పునుచ్చారణం యం (సీ. క.)], యమత్థస్స, పదస్స చ;

ఉభయేసఞ్చ విఞ్ఞేయ్యా, సా’య’**మావుత్తి** నామతో.

అత్థావుత్తి

౨౨౫మనో **హరతి** సబ్బేసం, **ఆదదాతి** దిసా దస;

గణ్హాతి నిమ్మలత్తఞ్చ, యసోరాసి జినస్స’యం.

పదావుత్తి

౨౨౬**విభాసేన్తి** దిసా సబ్బా, మునినో దేహకన్తియో;

విభా సేన్తి చ సబ్బాపి, చన్దాదీనం హతా వియ.

ఉభయావుత్తి

౨౨౭.జిత్వా **విహరతి** క్లేస, రిపుం లోకే జినో అయం;

విహరత్య'రివగ్గో'యం, రాసిభూతో'వ దుజ్జనే.

౨౨౮ఏకత్థ వత్తమానమ్పి, సబ్బవాక్యో'పకారకం;
దీపకం నామ తం చాది, మజ్ఝ, న్తవిసయం **తిధా.**

ఆది దీపక

౨౨౯**అకాసి** బుద్ధో వేసేయ్య, బన్ధూన మమితో'దయం;
సబ్బపాపేహి చ సమం, నేకతిత్థియమద్దనం.

మజ్ఝే దీపక

౨౩౦.దస్సనం మునినో సాధు, జనానం **జాయతే**'మతం;
తద'ఞ్ఞోసం తు జన్తూనం, విసం నిచ్చో'పతాపనం.

అన్తదీపక

౨౩౧.అచ్చన్త కన్త లావణ్య, చన్దా'తప మనోహరో;
జినా'నని'న్దు ఇన్దు చ, కస్స నా'నన్దకో **భవే.**

మాలాదీపక

౨౩౨.హోతా'విప్పటిసారాయ, సీలం, పామొజ్జహేతు సో;
తం పీతిహేతు, సా చా'యం, పస్సద్ధ్యా'ది పసిద్ధియా.

౨౩౩. ఇచ్చా'దిదీపకత్తేపి, పుబ్బం పుబ్బ మపేక్ఖినీ;
వాక్యమాలా పవత్తాతి, తం **మాలాదీపకం** మతం.

౨౩౪.అనేనే'వ'ప్పకారేన, సేసాన మపి దీపకే;
వికప్పానం విధాతబ్బా, నుగతి సుద్ధబుద్ధిభి.

౨౩౫.విసేస వచని'చ్చాయం, నిసేధవచనం తు యం;
అక్ఖేపో నామ సోయఞ్చ, **తిధా** కాలప్పభేదతో.

౨౩౬.ఏకాకీ' నేకసేనం తం, మారం స విజయీ జినో;
కథం త మథవా తస్స, పారమీబల మీదిసం.

అతీతక్ఖేపో.

౨౩౭. కిం చిత్తే’జాసముగ్ఘాతం, అపత్తో’స్మీతి ఖిజ్జసే;

పణామో నను సో యే’వ, సకిమ్పి సుగతే గతో.

వత్తమానక్ఖేపో.

౨౩౮.సచ్చం న తే గమిస్సన్తి, సివం సుజనగోచరం;

మిచ్ఛాదిట్ఠి పరిక్కన్త [పరికన్త (క॰)], మానసా యే సుదుజ్జనా.

అనాగతక్ఖేపో.

౨౩౯.ఞేయ్యో **అత్థన్తరన్యాసో**, యో, ఞ్ఞవాక్యత్థసాధనో;

సబ్బబ్యాపీ విసేసట్ఠో, హివిసిట్ఠ’స్స భేదతో.

హి రహిత సబ్బబ్యాపీ

౨౪౦.తేపి లోకహితా సత్తా, సూరియో చన్దిమా అపి;

అత్థం పస్స గమిస్సన్తి, నియమో కేన లఙ్ఘ్యతే.

హి సహిత సబ్బబ్యాపీ

౨౪౧సత్థా దేవమనుస్సానం, వసీ సోపి మునిస్సరో;

గతో’వ నిబ్బుతిం సబ్బే, సఙ్ఖారా న **హి** సస్సతా.

హి రహిత విసేసట్ఠ

౨౪౨జినో సంసారకన్తారా, జనం పాపేతి [పాపేసి (క॰)] నిబ్బుతిం;

నను యుత్తా గతి సా’యం, వేసారజ్జ సమఙ్గినం.

హి సహిత విసేసట్ఠ

౨౪౩.సురత్తం తే’ధరపుటం, జిన! రఞ్జేతి మానసం;

సయం రాగపరీతా హి, పరే రఞ్జేన్తి సఙ్గతే.

౨౪౪.వాచ్చే గమ్మే థ వత్థూనం, సదిసత్తే పభేదనం;

బ్యతిరేకో’య’మప్పే’కో, భయభేదా **చతుబ్బిధో.**

వాచ్చఏకబ్యతిరేక

၂၄၅ గమ్భీరత్త మహత్తాది, గుణా జలధినా జిన!;
తుల్యో త్వ మసి భేదో తు, సరీరేనే'దిసేన తే.

వాచ్చ ఉభయబ్యతిరేక

၂၄၆. మహాసత్తా'తిగమ్భీరా, సాగరో సుగతోపి చ;
సాగరో'ఞ్జనసఙ్కాసో, జినో చామీకరజ్జుతి.

గమ్మ ఏకబ్యతిరేక

၂၄၇. న సన్తాపాపహం నేవి, చ్ఛితదం మిగలోచనం;
మునిన్ద! నయనద్వన్దం, తవ తగ్గుణ భూసితం.

గమ్మఉభయబ్యతిరేక

၂၄၈ మునిన్దానన మమ్భోజ, మేసం నానత్త మీదిసం;
సువుత్తా'మతసన్దాయీ, వదనం నే'దిస'మ్బుజం.

၂၄၉. పసిద్ధం కారణం యత్థ, నివత్తేత్వా' ఞాకారణం;
సాభావికత్త మథవా, విభాబ్యం సా **విభావనా.**

కారణన్తరవిభావనా

၂၅၀ **అనఞ్జితా'సితం నేత్తం, అధరో రఞ్జితా'రుణో;**
సమానతా భము చా'యం, జినా'నావఞ్చితా తవ.

సాభావిక విభావనా

၂၅၁ న హోతి ఖలు దుజ్జన్య, మపి దుజ్జనసఙ్గమే;
సభావనిమ్మలతరే, సాధుజన్తూన చేతసి.

၂၅၂ జనకో , ఞాపకో చేతి, దువిధా **హేతవో** సియుం;
పటిసఙ్ఖరణం తేసం, అలఙ్కారతాయో'దితం.

၂၅၃. భావా'భావ కిచ్చవసా, చిత్తహేతువసాపి చ;
భేదా'నన్తా ఇదం తేసం, ముఖమత్త నిదస్సనం.

၂၅၄ పరమత్థపకాసే'క, రసా సబ్బమనోహరా;

మునినో దేసనా'యం మే, కామం తోసేతి మానసం.

భావకిచ్చో కారకహేతు.

౨౫౫ధీరేహి సహ సంవాసా, సద్ధమ్మస్సా'భియోగతో;
నిగ్గహేని'న్ద్రియానఞ్చ, దుక్ఖస్సు'పసమో సియా.

అభావకిచ్చో కారకహేతు.

౨౫౬మునిన్ద'చన్ద సంవాది, కన్తభావో'పసోభినా;
ముఖేనే'వ సుబోధం తే, మనం పాపా'భినిస్సటం.

భావకిచ్చో ఞాపకహేతు.

౨౫౭.సాధుహత్థా'రవిన్దాని, సఙ్కోచయతి తే కథం;
మునిన్ద! చరణద్వన్ద, రాగబాలా'తపో ఫుసం?

అయుత్తకారీ చిత్తహేతు.

౨౫౮సఙ్కోచయన్తి జన్తూనం, పాణిపఙ్కేరుహానీ'హ;
మునిన్ద! చరణద్వన్ద, నఖ చన్దాన' మంసవో.

యుత్తకారీ చిత్తహేతు.

౨౫౯ఉద్దిట్ఠానం పదత్థానం, అనుద్దేసో యథాక్కమం;
'సఙ్ఖ్యాన'మితి నిద్దిట్ఠం, **యథాసఙ్ఖ్యం కమోపి** చ.

౨౬౦.ఆలాప హాస లీళాహి, మునిన్ద! విజయా తవ;
కోకిలా కుముదాని చో, పసేవన్తే వనం జలం.

౨౬౧.సియా **పియతరం** నామ, అత్థరూపస్స కస్సచి;
పియస్సా'తిసయేనే'తం, యం హోతి పటిపాదనం.

౨౬౨పీతియా మే సముప్పన్నా, సన్త! సన్దస్సనా తవ;
కాలేనా'యం భవే పీతి, తవే'వ పున దస్సనా.

౨౬౩.వణ్ణితేనో'పమానేన, వుత్యా'ధిప్పేత వత్థునో;
సమాసవుత్తి నామా'యం, అత్థ సఙ్ఖేప రూపతో.

౨౬౪.సా'యం విసేస్యమత్తేన, **భిన్నా'భిన్నవిసేసనా;**
అత్థే'వ అపరా ప్య'త్థి, **భిన్నా'భిన్నవిసేసనా.**

అభిన్నవిసేసన

౨౬౫.విసుద్ధా'మతసన్దాయీ, పసత్థరతనా'లయో;
గమ్భీరో చా'య' మమ్భోధి, పుణ్ణోనా'పాదితో మయా.

భిన్నాభిన్నవిసేసన

౨౬౬.ఇచ్ఛిత'త్థపదో సారో, ఫలపుప్ఫో'పసోభితో;
సచ్ఛాయో'య'మపుబ్బోవ కప్పరుక్ఖో సముట్ఠితో.

౨౬౭.సాగరత్తేన సద్ధమ్మో, రుక్ఖత్తేనో'దితో జినో;
సబ్బే సాధారణా ధమ్మా, పుబ్బత్రా'ఞ్ఞత్ర తు'త్తయం.

౨౬౮.వత్థునో'ఞ్ఞప్పకారేన, ఠితా వుత్తి తద'ఞ్ఞథా;
పరికప్పీయతే యత్థ, సా హోతి **పరికప్పనా.**

౨౬౯.ఉపమా'బ్భన్తరత్తేన, కిరియాదివసేన చ;
కమేనో'దాహరిస్సామి, వివిధా పరికప్పనా.

ఉపమాబ్భన్తరపరికప్పనా

౨౭౦.ఇచ్ఛాభఙ్గా'తురా'సీనా, తా'తినిచ్చల మచ్ఛరా;
వసం నేన్తి'వ ధీరం తం, తదా యోగా'భియోగతో.

క్రియాపరికప్పనా

౨౭౧.గజం మారో సమారుళ్హో, యుద్ధాయ'చ్ఛన్త'మున్నతం;
మగ్గ మన్వేసతీ నూన, జినభీతో పలాయితుం.

గుణపరికప్పనా

౨౭౨.మునిన్ద! పాదద్వన్దే తే, చారు రాజివ సున్దరే;
మఞ్ఞే పాపా'భి'సమ్మద్ద, జాతసోణేన సోణిమా.

౨౭౩. మఞ్ఞే, సఙ్కే, ధువం, నూన, మివ, మిచ్చేవ మాదిహి;

సా'యం బ్యఞ్జీయతే క్వా'పి, క్వా'పి వాక్యేన గమ్యతే.

గమ్మపరికప్పనా

౨౬౪.దయా సఞ్జాత సరసా, దేహా నిక్ఖన్తకన్తియో;
పీణేన్తా జిన! తే సాధు, జనం సరసతం నయుం.

౨౬౫.ఆరబ్భన్తస్స యంకిఞ్చి, కత్తుం పుఞ్ఞవసా పున;
సాధన'న్తరలాభో యో, తం వదన్తి **సమాహితం.**

౨౬౬.**మారా'రిభఙ్గా'భిముఖ, మానసో తస్స సత్థునో;**
మహామహీ మహారవం, రవీ'య'ముపకారికా.

౨౬౭.అవత్వా'భిమతం తస్స, సిద్ధియా దస్సన'ఞ్ఞథా;
వదన్తి తం '**పరియాయ, వుత్తీ**'తి సుచిబుద్ధయో.

౨౬౮.**వివట'ఙ్గణనిక్ఖిత్తం, ధన'మారక్ఖ వజ్జితం;**
ధనకామ! యథాకామం, తువం గచ్ఛ యదిచ్ఛసి.

౨౬౯.థుతిం కరోతి నిన్దన్తో, వియ తం **బ్యాజవణ్ణనం;**
దోసా'భాసా గుణా ఏవ, యన్తి సన్నిధి మత్ర హి.

౨౭౦**.సఞ్చాలేతు మలం త్వం'సి, ధుసం కువలయా'ఖిలం;**
విసేసం తావతా నాథ!, గుణానం తే వదామ కిం?

౨౭౧విసేసి'చ్ఛాయం దబ్బస్స, క్రియా, జాతి, గుణస్స చ;
వేకల్లదస్సనం యత్ర, **విసేసో** నామ యం భవే.

౨౭౨న రథా, న చ మాతఙ్గా, న హయా, న పదాతయో;
జితో మారారి మునినా, సమ్భారావజ్జనేన హి.

దబ్బవిసేసవుత్తి.

౨౭౩.న బద్ధా భూకుటి, నేవ, ఫురితో దసనచ్ఛదో;
మారారిభఙ్గం చా'కాసి, ముని వీరో వరో సయం.

క్రియావిసేసవుత్తి.

౨౮౪ న దిసాసు బ్యాత్తా [తతా (క.)] రంసి,
నా'లోకో లోకపత్థటో;
తథాప్య'న్ధతమహారం, పరం సాధుసుభాసితం.

జాతివిసేసవుత్తి.

౨౮౫ న ఖరం, న హి వా థద్ధం, మునిన్ద! వచనం తవ;
తథాపి గాళ్హం ఖణతి, నిమ్మూలం జనతామదం.

గుణవిసేసవుత్తి

౨౮౬ దస్సీయతే'తిరిత్తం తు, సూరవీరత్తనం యహిం;
వదన్తి విఞ్ఞూ వచనం, **రుళ్హాహఙ్కార** మీదిసం.

౨౮౭ **దమే నన్దోపనన్దస్స, కిం మే బ్యాపారదస్సనా?**
పుత్తా మే పాదసమ్భత్తా, సజ్జా సన్తే'వ తాదిసే.

౨౮౮ **సిలేసో** వచనా'నేకా, భిధేయ్యే'కపదాయుతం;
అభిన్నపదవాక్యాది, వసా **తేధా**'య మీరితో.

౨౮౯ అన్ధతమహరో హారీ, సమారుళ్హో మహోదయం;
రాజతే రంసిమాలీ'యం, భగవా బోధయం జనే.

అభిన్నపదవాక్యసిలేసో.

౨౯౦ సారదా'మలకా'భాసో, సమానీత పరిక్ఖయో;
కుముదా'కరసమ్బోధో, పీణేతి జనతం సుధీ.

భిన్నపదవాక్యసిలేసో.

౨౯౧ సమాహిత'త్తవినయో, అహీన మద మద్దనో;
సుగతో విసదం పాతు, పాణినం సో వినాయకో.

భిన్నాభిన్నపదవాక్యసిలేసో.

౨౯౨ విరుద్ధా, విరుద్ధా, భిన్న, కమ్మా, నియమవా, పరో;
నియమ'క్ఖేపవచనో, అవిరోధి, విరోధ్య'పి.

౨౯౩. ఓచిత్య సమ్భోసకాది, సిలేసో, పదజా’ది [పదజాతి (క॰)] పి;
ఏసం నిదస్సనేస్వే’వ, రూప మావి భవిస్సతి.

విరుద్ధకమ్మసిలేస

౨౯౪ సవసే వత్తయం లోకం, అఖిలం కల్లవిగ్గహో;
పరాభవతి మారారి, ధమ్మరాజా విజమ్భతే.

అవిరుద్ధకమ్మసిలేస

౨౯౫ సభావమధురం పుఞ్ఞ విసేసో’దయ సమ్భవం;
సుణన్తి వాచం మునినో, జనా పస్సన్తి చా’మతం.

అభిన్నకమ్మసిలేస

౨౯౬. అన్ధకారా’పహారాయ , సభావ మధురాయ చ;
మనో పీణేతి జన్తూనం, జినో వాచాయ భాయ చ.

నియమవన్తసిలేస

౨౯౭. కేస’క్ఖీనం’వ కణ్హత్తం, భమూనంయేవ వఙ్కతా;
పాణిపాదా’ధరానం’వ, మునిన్దస్సా’భిరత్తతా.

నియమక్ఖేపసిలేస

౨౯౮. పాణిపాదా’ధరేస్వే’వ, సారాగో తవ దిస్సతి;
దిస్సతే సో’య మధవా, నాథ! సాధుగుణేస్వ’పి.

అవిరోధిసిలేస

౨౯౯. సలక్ఖణో’తిసుభగో, తేజస్సీ నియతో’దయో;
లోకేసో జితసంక్లేసో,
విభాతి సమణిస్సరో.

విరోధిసిలేస

౩౦౦. అసమోపి సమో లోకే,
లోకేసోపి నరుత్తమో;

సదయో హ్య’దయో పాపే, చిత్తా’యం మునినో గతి.

ఓచిత్యసమ్బోసకపదసిలేస

౩౦౧. సంసారదుక్ఖో’పహతా, వనతా జనతా త్వయి;
సుఖ మిచ్ఛిత మచ్చన్తం, అమతన్దద! విన్దతి.

౩౦౨. గుణయుత్తేహి వత్థూహి, సమం కత్వాన కస్సచి;
సంకిత్తనం భవతి యం, సా మతా **తుల్యయోగితా.**

౩౦౩. సమ్పత్తసమ్మదో లోకో, సమ్పత్తా’లోకసమ్పదో;
ఉభోహి రంసిమాలీ చ, భగవా చ తమోనుదో.

౩౦౪. అత్థన్తరం సాధయతా, కిఞ్చి తం సదిసం ఫలం;
దస్సీయతే అసన్తం వా, సన్తం వా తం **నిదస్సనం.**

అసన్తఫలనిదస్సన

౩౦౫. ఉదయా సమణిన్దస్స, యన్తి పాపా పరాభవం;
ధమ్మరాజవిరుద్ధానం, సూచయన్తా దుర’న్తతం.

సన్తఫలనిదస్సన

౩౦౬. సిరో నిక్ఖిత్త చరణో, చ్ఛరియాన’మ్బుజాన’యం;
పరమ’బ్భుతతం లోకే, విఞ్ఞాపేత’త్తనో జినో.

౩౦౭. విభూతియా మహన్తత్తం, అధిప్పాయస్స వా సియా;
పరముక్కంసతం యాతం, తం **మహన్తత్త** మీరితం.

విభూతిమహన్తత్త

౩౦౮. కిరీట రతన’చ్ఛాయా, నువిద్ధా’తప వారణో;
పురా పరం సిరిం విన్ది, బోధిసత్తో’ భినిక్ఖమా.

అధిప్పాయమహన్తత్త

౩౦౯. సత్తో సమ్బోధియం బోధి, సత్తో సత్తహితాయ నో;
హిత్వా స్నేహరసాబన్ధ, మపి రాహులమాతరం.

౩౧౦. గోపేత్వా వణ్ణనీయం యం, కిఞ్చి దస్సీయతే పరం;
అసమం వా సమం తస్స, యది సా **వఞ్చనా** మతా.

అసమవఞ్చనా

౩౧౧. పురతో న సహస్సేసు, న పఞ్చేసు చ తాదినో;
మారో పరేసు తస్సే'సం, సహస్సం దసవడ్ఢితం.

సమవఞ్చనా

౩౧౨.వివాద మనుయుఞ్జన్తో, మునిన్దవదని'న్దునా;
సమ్పుణ్ణో చన్దిమా నా'యం, ఛత్త మేతం మనోభునో.

౩౧౩. పరానువత్తనాదీహి, నిబ్బన్దేని'హ యా కతా;
థుతి ర'ప్పకతే సా'యం, సియా **అప్పకతత్థుతి.**

౩౧౪. **సుఖం జీవన్తి హరిణా, వనేస్వ'పరసేవినో;**
అనాయాసో పలాభేహి, జలదబ్భఙ్కురాదిభి.

౩౧౫.ఉత్తరం ఉత్తరం యత్థ, పుబ్బపుబ్బవిసేసనం;
సియా **ఏకావలి** సా'యం, ద్విధా విధి, నిసేధతో.

విధిఏకావలి

౩౧౬. పాదా నఖాలి రుచిరా, నఖాలి రంసి భాసురా;
రంసీతమోపహాసే'క, రసా సోభన్తి సత్థునో.

నిసేధఏకావలి

౩౧౭. అసన్తుట్ఠో యతి నేవ,
సన్తోసో నా'లయాహతో;
నా'లయో యో స జన్తూనం, నా'నన్త బ్యసనా వహో.

౩౧౮.యహిం భూసియ భూసత్తం, అఞ్ఞమఞ్ఞం తు వత్థునం;
వినా'వ సదిసత్తం తం, **అఞ్ఞమఞ్ఞవిభూసనం.**

౩౧౯. **బ్యామం'సు మణ్డలం తేన, మునినా లోకబన్ధునా;**

మహన్తిం విన్దతీ కన్తిం, సోపి తేసేవ తాదిసిం.

౩౨౦. కథనం సహభావస్స, క్రియాయ చ, గుణస్స చ;

'సహవుత్తీ'తి విఞ్ఞేయ్యం, త'దుదాహరణం యథా.

క్రియాసహవుత్తి

౩౨౧. జలన్తి చన్దరంసీహి, సమం సద్ధు నఖం సవో;

విజమ్భతి చ చన్దేన, సమం తమ్ముఖచన్దిమా.

గుణసహవుత్తి

౩౨౨. జినో'దయేన మలీనం, సహ దుజ్జన చేతసా;

పాపం దిసా సువిమలా, సహ సజ్జన చేతసా.

౩౨౩. విరోధీనం పద'త్థానం, యత్థ సంసగ్గదస్సనం;

సముక్కంసా'భిధానత్థం, మతా సా'యం **విరోధితా.**

౩౨౪. గుణా సభావ మధురా, అపి లోకే'క బన్ధునో;

సేవితా పాప సేవీనం, సమ్పదూసేన్తి మానసం.

౩౨౫. యస్స కస్స చి దానేన, యస్స కస్స చి వత్థునో;

విసిట్ఠస్స య మాదానం, **'పరివుత్తీ'**తి సా మతా.

౩౨౬. పురా పరేసం దత్వాన, మనుఞ్ఞం నయనాదికం;

మునినా సమనుప్పత్తా, దాని సబ్బఞ్ఞుతాసిరీ [మునిన్ద! సమనుప్పత్తో, దాని సబ్బఞ్ఞుతాసిరిం (క.)].

౩౨౭. కిఞ్చి దిస్వాన విఞ్ఞాతా, పటిపజ్జతి తంసమం;

సంసయా'పగతం వత్థుం, యత్థ సో'యం **భమో** మతో.

౩౨౮. సమం దిసాసు'జ్జలాసు, జిన పాద నఖం'సునా;

పస్సన్తా అభినన్దన్తి, చన్దా'తప మనా జనా.

౩౨౯. పవుచ్చతే యం నామాది, కవీనం భావబోధనం;

యేన కేనచి వణ్ణేన, **భావో** నామా'య మీరితో.

౩౩౦. నను తేయే'వ సన్తానో, సాగరా న కులాచలా;

మనమ్పి మరియాదం యే, సంపట్టేపి జహన్తి నో.

౩౩౧. అఙ్గఙ్గి భావా సదిస, బలభావా చ బన్ధనే;
సంసగ్గో'లఙ్కతీనం యో, తం '**మిస్స**'న్తి పవుచ్చతి.

అఙ్గఙ్గీభావమిస్స

౩౩౨. పసత్థా మునినో పాద, నఖ రంసి మహానదీ;
అహో! గాళ్హం నిముగ్గేపి, సుఖయత్యే'వ తే జనే.

సదిస బల భావ మిస్స

౩౩౩. వేసో సభావ మధురో, రూపం నేత్త రసాయనం;
మధూ'వ మునినో వాచా, న సమ్పీణేతి కం జనం.

౩౩౪. **ఆసీ** నామ సియా'త్థస్స, ఇట్ఠస్సా'సీసనం యథా;
తిలోకే'కగతి నాథో,
పాతు లోక మపాయతో.

౩౩౫. రస'ప్పతీతి జనకం, జాయతే యం విభూసనం;
'**రసవన్త**'న్తి తం ఞేయ్యం, రసవన్త విధానతో.

౩౩౬. **రాగా'నత'బ్భుత సరోజ ముఖం ధరాయ,**
పాదా తిలోకగరునో'ధిక బన్ధరాగా;
ఆదాయ నిచ్చసరసేన కరేన గాళ్హం,
సఞ్చుమ్బయన్తి సతతా'హిత సమ్భమేన.

౩౩౭. ఇచ్చా'నుగమ్మ పురిమాచరియా'నుభావం,
సఙ్ఖేపతో నిగదితో'య మలఙ్కతీనం;
భేదో'పరూపరి కవీహి వికప్పియానం,
కో నామ పస్సితు మలం ఖలు తాస మన్తం.

ఇతి సఙ్ఘరక్ఖితమహాసామి విరచితే సుబోధాలఙ్కారే

అత్థాలఙ్కారావబోధో నామ

చతుత్థో పరిచ్ఛేదో.

౫. భావావబోధ-పఞ్చమపరిచ్ఛేద

౩౩౮. పటిభానవతా లోక, వోహార'మనుసారినా;

తతో'చిత్య సముల్లాస, వేదినా కవినా పరం.

౩౩౯. ఠాయిసమ్బన్ధినో భావ, విభావా సా'నుభావకా;

సమ్బుజ్ఝన్తి నిబన్ధా తే, రస'స్సాదాయ సాధునం.

భావఅధిప్పాయ

౩౪౦. చిత్త వుత్తి విసేసా తు, భావయన్తి రసే యతో;

రత్యాదయో తతో భావ, సద్దేన పరికిత్తితా.

ఠాయీభావఅధిప్పాయ

౩౪౧. విరోధినా'ఞ్ఞభావేన, యో భావో న తిరోహితో;

సీలేన తిట్ఠతి'చ్చేసో, '**ఠాయీభావో**'తి సద్దితో.

ఠాయీభావప్పభేదఉద్దేస

౩౪౨. రతి, హాస్సో, చ సోకో, చ,

కోధు, స్సాహో, భయం,పి చ;

జిగుచ్ఛా, విమ్హయో, చేవ, సమో చ నవ **ఠాయినో.**

బ్యభిచారీభావఅధిప్పాయ

౩౪౩. తిరోభావా, విభావా'ది, విసేసనా'భిముఖ్యతో;

యే తే చరన్తి సీలేన, తే హోన్తి **బ్యభిచారినో.**

బ్యభిచారిభావపభేద

౩౪౪. నిబ్బేదో , తక్క, సఙ్కా, సమ,

ధితి, జళతా, దీనతు, గ్గా, లసత్తం,

సుత్తం, తాసో, గిలాను, స్సుక, హరిస,

సతి, స్సా, విసాదా, బహిత్థా [బహిద్ధా (క.)];

చిన్తా, గబ్బా, పమారో, మరిస, మద,

మతు, మ్మాద, మోహా, విబోధో,

నిద్దా, వేగా, సబిలం, మరణ,

చపలతా [సచపలా (క.)], బ్యాధి, **తేత్తింస** మేతే.

సత్తికభావఅధిప్పాయ

౩౪౫.సమాహితత్త’ప్పభవం, **సత్తం** [సత్వం (క.)] తేనో’పపాదితా;

సత్తికా [సాత్వికా (క.)] ప్య’నుభావత్తే, విసుం **భావా** భవన్తి తే.

సత్తికభావప్పభేద

౩౪౬.థమ్భో, పళయ, రోమఞ్చో, తథా సేద, స్సు, వేపథు;

వేవణ్ణియం, విసరతా, భావా’ట్ఠే’తే తు సత్తికా.

౩౪౭. యదా రత్యాదయో భావా, రితిసీలా న హోన్తి చే;

తదా సబ్బేపి తే భావా, భవన్తి బ్యభిచారినో.

౩౪౮.**విభావో** కారణం తేసు, ప్పత్తియు’ద్దీపనే తథా;

యో సియా బోధకో తేసం,

అనుభావో’య మీరితో.

౩౪౯.నేకహేతుం మనోవుత్తి, విసేసఞ్చ విభావితుం;

భావం విభావా’నుభావా, వణ్ణియా బన్ధనే ఫుటం.

౩౫౦.సవిభావా’నుభావేహి, భావా తే తే యథారహం;

వణ్ణనీయా యథో’చిత్యం, లోకరూపా’నుగామినా.

౩౫౧.చిత్త వుత్తి విసేసత్తా, మానసా సత్తికా’ఙ్గతో;

బహి నిస్సట సేదాది, అనుభావేహి వణ్ణియా.

రసఅధిప్పాయ

౩౫౨.సామాజికాన మానన్దో, యో బన్ధత్థా’నుసారినం;

రసీయతీతి తఞ్ఞూహి, **రసో** నామా’య’మీరితో.

రసప్పభేద

౩౫౩. సవిభావా, నుభావేహి, సత్తిక,బ్యభిచారిభి;
అస్సాదియత్త మానీయ, మానో ఠాయే'వ సో రసో.

౩౫౪.సిఙ్గార,హాస్స,కరుణా, రుద్ద,వీర,భయానకా;
బీభచ్ఛ,బ్భుత,సన్తా, చ, రసా ఠాయీన నుక్కమా.

౩౫౫.దుక్ఖరూపే'య' మానన్దో, కథం ను కరుణాదికే?
సియా సోతూనమానన్దో,
సోకో వేస్సన్తరస్స హి.

ఠాయీభావ నిద్దేస రతిట్ఠాయీభావ

౩౫౬.రమ్మ,దేస, కలా, కాల, వేసాది, పటిసేవనా;
యువాన'ఞ్ఞో'ఞ్ఞరత్తానం, పమోదో **రతి** రుచ్చతే.

౩౫౭. యుత్యా భావానుభావా తే, నిబన్ధా పోసయన్తి నం;
సోప్య'యోగ, విప్పయోగ, సమ్భోగానం వసా **తిధా.**

హాస్సట్ఠాయీభావ

౩౫౮.వికారా'కతిఆదీహి, అత్తనో థ పరస్స వా;
హాసో నిద్దా, సమా'లస్య, ముచ్ఛాది,బ్యభిచారిభి;
పరిపోసే సియా హాసో, భియ్యో'త్థిపభుతీనం సో.

హాస్సప్పభేద

౩౫౯.సిత మిహ వికాసి నయనం,
కిఞ్చి'లక్ఖియ దిజం తు తం **హసితం;**
మధురస్సరం **విహసితం,** అంససిరోకమ్ప**ముపహసితం.**

౩౬౦. **అపహసితం** సజల'క్ఖి, విక్ఖిత్తఙ్గం భవత్య'**తిహసితం;**
ద్వే ద్వే కథితా చే'సం,
జేట్ఠే [మజ్ఝే'ధమేతి ఏత్థ మజ్ఝే అధమేతి పదచ్ఛేదో] మజ్ఝే'ధమే చ కమసో.

కరుణట్ఠాయీభావ

౩౬౧. సోకరూపో తు **కరుణో,** నిట్ఠప్పత్తి'ట్ఠ నాసతో;

తత్థా’**నుభావా** రుదిత, పళయ,త్థమ్భకాదయో;
విసాదా,లస్య,మరణ, చిన్తా’దీ **బ్యభిచారినో.**

రుద్దట్ఠాయీభావ

၃၆၂.కోధో మచ్ఛరియా’దీహి, పోసే తాస, మదాదిభి;
నయనా’రుణతాదీహి, **రుద్దో** నామ రసో భవే.

వీరట్ఠాయీభావ

၃၆၃. పతాప, విక్కమా’దీహు, స్సాహో **‘వీరో’**తి సఞ్ఞితో;
రణ,దాన,దయాయోగా, వీరో’యం **తివిధో** భవే;
తేవా’**నుభావా** ధితి,మ, త్యా’దయో **బ్యభిచారినో.**

భయట్ఠాయీభావ

၃၆၄.వికారా,సని,సత్తా’ది, భయు’క్కంసో **భయానకో;**
సేదా’దయో **నుభావే**’త్థ, తాసా’దీ **బ్యభిచారినో.**

జిగుచ్ఛాట్ఠాయీభావ

၃၆၅.జిగుచ్ఛా రుధిరా’దీహి, పూత్యా’దీహి విరాగతో;
బీభచ్ఛో ఖోభను’బ్బేగీ, కమేన కరుణాయుతో;
నాసా వికూణనాదీహి, సజ్ఞాదీహి’స్స పోసనం.

విమ్హయట్ఠాయీభావ

၃၆၆. అతి లోక పదత్థేహి, విమ్హయో’యం రసో’**బ్భుతో;**
తస్సా’**నుభావా** సేద,స్సు, సాధువాదా’దయో సియుం;
తాసా,వేగ,ధితి,ప్పఞ్ఞా, హోన్తే’త్థ **బ్యభిచారినో.**

సమట్ఠాయీభావ

၃၆၇. ఠాయీభావో సమో మేత్తా, దయా,మోదా’ది సమ్భవో;
భావాదీహి త’దుక్కంసో, **సన్తో** సన్త నిసేవితో.

ఇతి సఙ్ఘరక్ఖిత మహాసామివిరచితే సుబోధాలఙ్కారే

రసభావా'వబోధో నామ

పఞ్చమో పరిచ్ఛేదో.

సుబోధాలఙ్కారో సమత్తో.